

ברכת הרב היא תעשיר

רוחות חזקות של חחדש טבת, נשבו בעוז בשכונת היהודים
שבעיר תוניס, היא תרשיש מלפנים, אליה נקלע יונה הנביא
בהפליגו באנייה.

ברקים הבזיקו, רעמים רעמו, ובעקבותיהם ניתכו ארצה
גשמי-עוז במשך שעות ארוכות.

השעה הייתה קרובה לאחת-עשרה לפני חצות הלילה, ואז
קם הרב צמח צרפתי ממקום משכבו, נטל את שתי ידיו
מ'הבריק' - כד החרס שליד מיטתו, ובירך "על נטילת
ידיים" בקול.

הוא התיישב על "הג'לד" - מצע מעובד מעור כבש,
(שעובד בידי אשתו בחדש ניסן אשתקד). בישבו בשיכול
רגליים כדי לקרוא תיקון חצות ואח"כ ללמוד תורה - גילה
שאינ אור בביתו.

חיפש בכל פינות הבית, אך לא מצא במה להדליק את הנר.
מה אעשה עתה? - הרהר בלבו-את תיקון החצות הן אדע
לקרוא בעל-פה, אך באשר ללימוד התורה, הן רק מהספר
הוא.

הוצאת מוסדות

וכך נהג ר' צמח מדי ערב: בשעת לילה מוקדמת עלה על
ערש יצועו, וסמוך לשעת חצות התעורר משנתו, והחל לומר
תיקון חצות, ולאחר-מכן למד תורה עד עלות עמוד השחר.

הוצאת מוסדות

לפתע נצנץ רעיון במוחו, ויאמר אל לבו: הנה בסמוך
לביתי שוכנת מאפייה, ובחדר אשר בה, לן האופה הערבי,
אגש אליו ואבקשו להדליק לי את הנר.

"ברוך אומר ועושה" - לבש את ה'בארנוס', הגלימה

העליונה נטל בידו את הנר, תקש על פתח המאפייה.

מי שם? - נשמע קול מחדר המאפייה - אני צמח השכן -
ענה הרב בענוות חן.

פתח האופה את המאפייה, ויאמר לו הרב: אנא אדוני,
עשה נא עמדי טובה והדלק לי את הנר, כי צריך אני לשבת
וללמוד, אין אור בביתי.

הדליק האופה את הנר והרב הודה על כך, ניסה הרב
להאפיל על הנר הדולק בשולי גלימתו בקחתו אותו לביתו,
אולם רוח חזקה נשבה וכיבתה את הנר.

הצטער הרב מאד, ולא ידע האם לשוב לאופה, ולבקשו
שידליק את הנר בשנית, כדי שלא לבטל לימוד תורה, שהרי
בידוע הוא שאין אדם זוכה לחכמת התורה אלא מהלימוד
בלילה - הרהר בלבו.

הלך שוב לפתח המאפייה, ואחרי כמה נקישות על הדלת,
פתח האופה כשעיניו חציין עצומות.

אני מבקש מאד את סליחתך על ההפרעה - אמר ר' צמח,
הנר שהדלקת לי כבה מעצמת הרוח העזה, ואבקשך להדליקו
לי פעם נוספת.

בחוסר רצון בולט, הדליק האופה את הנר בשנית, הרב
נטלו וניסה להסתירו מאחרי שיפולי גלימתו. בתחילה הצליח,
אך לפני כניסתו לביתו, שוב כבה הנר.

לא ידע הרב מה לעשות, אם ינסה בשלישית לדפוק על
שערי המאפייה, ולהפריע לאופה?, והאם יסכים האופה
לפתוח לו את דלת המאפייה?.

חכך הרב בדעתו, ולבסוף החליט שמוטב כי ישוב ובלבד,
שלא יבטל את לימוד התורה. אין לי מה להפסיד - חתם את
מסכת הרהוריו.

לא בקלות נאות האופה לפתוח את הדלת בפעם השלישית.
ברם לאחר הפצרות רבות ואיחולי ברכות לאופה, הסכים
לפתוח בשלישית, אך גם בפעם הזו כבה הנר.

לא מצא הרב שום דרך ותקנה. שלש פעמים מטריח הוא
את האופה לקום ממיטתו, ולא ידע אם כדאי להפריע לו
בפעם נוספת.

לאחר לבטים רבים, החליט ר' צמח, שמוטב לו לנסות
בפעם האחרונה את מזלו, הוא חזר ונקש על הדלת. האופה
כעס מאד, ואף הראה לרב את הקורה הכבדה, שעליו להרים
מדי פעם, כדי להשעינה על הדלת. - עלי לקום בשעת בוקר
מוקדמת לפני עלות השחר, וכעת נדדה שנתי מעיני, ואיך
אוכל לעבוד מחר?

בקש ר' צמח סליחה מהאופה על כל טרחתו, ואף הודה לו
על כל טובותיו. אני מברכך - אמר לו - שה' יתן לך כסף
וזהב כמשקל אותה קורה שאתה מרים כל פעם, ותהיה כאחד
העשירים שבעיר.

בשמוע האופה את ברכתו הגדולה, שמח בלבו מאד, כי ידע
את ערכו הרב של הרב, וכל מה שיוצא מפיו לא נופל ממנו
דבר ארצה.

אמר האופה לר' צמח: אין צורך שתטריח עצמך לקחת את
הנר לביתך. אני אקחנו לביתך, והפעם לא יכבה עוד.

וכך היה: נטל האופה את הנר לביתו של הרב, ונפרד ממנו
בברכת לילה טוב.

כדרכו בקודש ישב ר' צמח ללמוד תורה עד עלות השחר,
תשמח שמחה רבה, שלא שינה מהרגלו הטוב.

יום אחד, הסתובב האופה הערבי ברחובות העיר. פגש בו
אדם זר שלא היה מתושבי המקום, שאלו האיש: הגד נא לי,
היכן אתה עובד וכמה אתה מרויח? עובד אני במאפייה,
ומשתכר 2 פרנק ליום - ענה.

האם הנך מעוניין לעבוד אצלי? - שאל אותו, ואני אשלם
לך 10 פרנק ליום, במקום 2 פרנק שאתה מקבל היום, ותעבוד
אצלי במשך חדשים?.

אשאל את אדוני בעל המאפייה ואענה לך תשובה - היתה
תשובתו, מפחד אני שמא בתום החדשים, תגמר העבודה
אצלך - ואדוני יפטרני מהעבודה.

טוב, אני מוכן להמתין לך כאן, עד שתברר את הענין אצל
בעל המאפייה - ענה האיש שהציע לו את העבודה.

חיש הלך האופה, וחזר לאיש כשבפיו הסכמה מלאה מצד
אדונו, לאפשר לו קבלת חופשה בלי תשלום למשך חדשים.
קבעו שניהם להיפגש ליד השוק למחרת היום בשעה 8 בבקר.

למחרת, נפגשו שניהם, והלכו ברחובות העיר, הם נכנסו
לסימטאות צרות - שהאופה לא הכירם ולא ידעם.

כעבור מחצית השעה, הוציא האיש מטפחת מכיסו, ויאמר
לאופה: הבט נא! עוד רגע קט אנו מגיעים למקום העבודה,
אך לא אוכל לקחתך לשם כשעיניך פקוחות ועלי לקשור את
עיניך במטפחת.

קשר לו האיש את עיניו במטפחת, ובהגיעם לבית המיתעד,
הסיר את המטפחת מעיניו.

הם ירדו ועלו במדרגות רבות עד שהגיעו לבית, שהיה גדול ממדים ורב-קומות, ירדו למרתף גדול שהיו מצויים בו שקיות המלאות אבנים טובות ומרגליות.

אמר האיש לאופה: עליך לפתוח כל שקית, ולברור מתוכה כל אבן טובה ומרגלית, לפי צבעה וגודלה, זוהי עבודתך. אך דע לך שעבודתך זו הינה סודית ביותר, ואל תספר עליה לאיש-, זו גם הסיבה שקשרתי לך את העינים, כדי שלא תדע איך להגיע לכאן בלעדי, ועל כך אבקש את סליחתך.

חשב האופה בלבו, כי ברכת הרב החלה להתקיים. העבודה הקלה הזו נמשכה חדשיים, מדי בוקר נלקח בידי בעל הבית למקום, בערב הוא חוזר, עד שגמר למיין ולסדר את כל האבנים הטובות.

שילם בעל הבית לאופה את שכרו עבור חדשיים, ואף הוסיף לו מתנה נאה, ונפרד ממנו בשלום.

חזר האופה לעבודתו הראשונה במאפייה, והיה בטוח, כי יהיה המשך להצלחתו בזכות ברכתו של ר' צמח.

כעבור מספר ימים, עבר האופה בסימטאות השוק, וישמע קול כרוז המכריז מטעם השלטונות, כי ברחוב פלטי ישנו בית למכירה, ובו מספר חדרים גדולים ומרווחים.

הבית - סיים האיש המכריז את הודעתו - הנו של אדם זר שלא ידוע מהיכן הוא, ושנמצא מת בביתו, ולא הותיר כל צוואה אחריו, להחזיר למי הוא מוריש את רכושו.

בשמוע האופה את קול הכרזת, הרהר בלבו שמא זהו הבית הגדול שעבד בו פעם, במיין היהלומים וסידורים.

הוא הלך לברר עוד כמה ירטים על הבית, והתברר לו, כי

אכן זהו הבית שעבד בו בזמנו.

אך לא ידע אם כל ההון העצום שהיה שם, עדיין מונח במקומו, או שמא נלקח כבר משם. הוא רצה להיכנס לבית ולבדוק אם האוצר טמון עדיין בבית, אך השלטונות לא הרשו לאיש להיכנס אליו. תוך כדי היסוס, אם להוסיף במחיר ולקנות את הבית, נזכר בברכתו של הרב.

על אף הסיכון שבדבר, החליט לעמוד על המקח ולהרבות במחיר, ולבסוף נפל הבית בחלקו. נטל האופה את כל חסכותיו, שילם את הכסף הנדרש, וקיבל את מפתחות הבית.

בלכתו לכיוון הבית, היה לבו חצוי בין דאגה לשמחה, פעם חשב בלבו, כי בדאי נלקחו כל האבנים הטובות שהיו בבית, ולשוא קנה את הבית הזה. עם זאת ברכת הרב העניקה לו הרגשה, שמא חלק מהאבנים הטובות, שעמל עליהם במשך חדשיים תמימים - נותרו בבית, מה עוד שבעל הבית נפטר באופן פתאומי, ולא היה סיפק בידו לכתוב צוואה, להוריש את רכשו הרב למישהו.

תוך כדי הרהורים אלה, חדרה שמחה בלבו, שאם ימצא את כל הרכוש בבית, ייהפך להיות העשיר הגדול ביותר בעיר, ומעטים ישוו לו.

והיה האופה הולך ומדבר עם עצמו, עד שהגיע לשערי הבית, ידיו רעדו בעת שפתח את מנעול הדלת, ולבו דפק בחזקה.

מה גדלה היתה שמחתו, בראותו שכל המרגליות נמצאות במרתף הבית במקומן, לא נעדרה אף אחת מהן, וכי כל אותן האבנים טובות שסידר ומיין בזמנו - הכל מונח כפי שהיה.

כך הפך האופה העני דל האמצעים, בן יום לעשיר גדול.
ובטוח היה כי אכן ברכת הרב צמח צרפתי היא שהעשירה
אותו.

לבו רוח ופניו צהלו, וללא שהיות נטל מרגלית אחת
ממאות המרגליות הנמצאות בבית, כדי למוכרה ולשלם
לבעלי חובותיו, ואחר כך יראה כיצד לכלכל את צעדיו.

כעבור מספר ימים שב לבית, ובבדקו את הערך הכספי של
אותן מרגליות, נוכח לדעת ששווי האבנים טובות הוא
מיליונים רבים של פרנקים.

כיון שכך, החליט לכלכל צעדיו בתבונה, כדי שלא לעורר
את הרושם שהפך לפתע פתאום למיליונר גדול, שהרי עלולים
לבוא ולשדוד אותו.

אשר תחכמה

אחרי מחשבות רבות החליט לנסוע לתקופה קצרה לעיר
איסטנבול שבתורכייה, ובשובו יפיץ שמועה כי דחו המתגורר
שם מינהו לסוכנו, למכור חוטי פשתן בעיר תוניס.

וכך עשה. הפליג באנייה לעיר איסטנבול, ובשובו כעבור
מספר ימים, הפיץ את הידיעה בין חבריו ומכריו, שדחו
העשיר הגדול שבעיר מינהו לסוכנו למכירת חוטי פשתן
בעיר.

כעבור שנה, העביר את כל רכושו לאיסטנבול, וכך נהפך
לעשיר הגדול ביותר של העיר הזו.

האופה רצה מאד לפגוש את רבי צמח צרפתי, ולהחזיר לו
טובה תחת טובה, או לפחות לעשות טובות עם אחיו היהודים
שהתחיל לחבבם.

ההזדמנות לא איחרה לבוא. וכשהגיע ר' צמח צרפתי

לגיל שבעים שנה, השתוקק לעלות ארצה, כדי שיזכה להיקבר בעפרה הקדוש.

ראשי ועד הקהילה דנו בענין עליית רבם הנערץ, ועל אף שהיתה קשה עליהם פרידתו, החליטו לכבד רצון צדיק.

הם החליטו לשגר עם הרב משרת-מלווה, כדי לסייע בידו בנשיאת חפציו, ולא יסבול הרב מטלטולי הדרכים, עד בואו לארץ הקודש.

התכונן הרב לעלייתו ארצה, ויחד עם המשרת יצא לדרכו, אחרי שנפרד מקהל קודש תוניס, ובירך את כולם בברכה משולשת

הגיע הרב עם משרתו לעיר הגדולה והמפורסמת איסטנבול, שבאותם הימים היתה בה קהילה יהודית גדולה וחשובה.

ראשי הקהילה הקבילו את פני הרב בכבוד גדול, וערכו לו קבלת פנים מפוארת בנוכחות נכבדי הקהילה ועשיריה.

בתום קבלת הפנים, הלכו הרב ומלווייו בחצות העיר, לכיוון הבית בו אמור היה להתגורר במשך ימי שהותו באיסטנבול.

באמצע הדרך, פגשו בהם חבורה של מוסלמים עשירים ונכבדים, וביניהם היה עשיר גדול לבוש בגדי שש ורקמה, כמלבוש המוסלמים הגדולים.

כראות העשיר הזה את הרב, נתן לו שלום, כופף את ראשו ונשק את ידיו בכבוד ובחום רב, כל הנוכחים התפלאו על מעשהו זה, וגם הרב בעצמו לא הבין את הסיבה, לכבוד הגדול שרחש לו הגוי נשוא הפנים.

לאן אתם הולכים, רבותי? - שאל הערבי הנכבד, והרב הקדוש הזה מאיין הוא בא ולאן הוא הולך? ויענה לו המשרת: הרב הזה בא ממדינת תוניס ותוסע ל"קדס" (כך מכונה ארץ הקודש בפי הערבים).

אם כך - אמר הערבי - אני מתכבד להזמין את הרב ואת משרתו להתארח בביתי במשך שלשה ימים, ואבקשכם מאד לקבל את הזמנתי, ולא להימנע מלכבדני בנוכחותכם.

בביקורכם אצלי - המשיך האיש לומר - אתם גורמים לי קורת-רוח מרובה, ושלוש ימי שהותכם בביתי, ייחשבו אצלי כימי חג ומועד.

פליאתם של כל העומדים גדלה שבעתיים, ולא ידעו מה פשר כל הכבוד הזה, ומהיכן מכיר הנכבד הערבי את רבי צמח צרפתי, שאך זה עתה הגיע מארץ אחרת.

מבלי להמתין לתשובה מפי המחמנים, אחז האיש בידו של הרב בכל הכבוד, והלך עמו לביתו שהיה דומה לארמונו של מלך.

רצפת חדר - הכניסה היתה מכוסה בשטיחים יקרים, הבנין כולו מצופה היה אבני שיש המבהיקים מרחוק, ובחדרים ניצבו רהיטים יקרי-ערך.

בהיכנסם לחדר הפנימי, יצאו משרתו של בעל הבית וכל בני הבית להקביל את פניהם, וראש משפחתם פקד עליהם לנשק את ידיו של האורח היקר.

לא ידע הרב את פשר כל הכבוד הרב שחולקים לו ולא יכול להתאפק עוד, ושאל את האיש שיוראיל בטובו, לומר לו מהיכן הוא מכירו.

ענין תעשיר
2015

כעבור שלוש ימים, אסביר לך את הכל - אמר בעל הבית, ואז תיווכח כי הינך מכירני זה מכבר.

בתום שלוש ימי המשתה, (שהיו על טהרת הכשרות) נטל בעל הבית את ידיו של הרב בחביבות, ויאמר לו: היכנס נא עמי לחדרי, החדר הפנימי, ואראה לך את כל נבסי ורכושי הרב.

הראה לו את כל הוננו, כסף וזהב, אבנים טובות ומרגליות וחפצים יקרי-ערך רבים, ושאל את הרב: אמור נא לי, האם ידוע אתה מניין בא לי כל העושר הזה?

איני ידוע, אדוני - ענהו הרב, - האם אתה מכיר את האופה שעבד לפני שנים רבות במאפייה שליך ביתך? - המשיך העשיר בשאלותיו.

אני מכירו היטב - ענה לו, והוא אדם ישר וטוב-לב, ומקווה לשמוע עליו בשורות טובות.

באותו רגע נשק בעל הבית את ידי הרב, ויאמר לו: אדוני הרב! אני הוא עבדך, שפתחתי לך בזמנו לפני הרבה שנים, את דלת המאפייה כמה פעמים, ובירכתני שאהיה עשיר גדול.

הנה עיניך הראות את כל עושרי וגדולתי - המשיך האיש את דבריו, ויספר לו את כל הקורות אותו, מיום שעבד אצל האיש המסתורי, במיינו את היהלומים, ועד לאותו יום שעבר לאיסטנבול, עקב עשרו הגדול, בקנותו את הבית.

ענין תעשיר
2015

לפני היפרדו מעמו, מסר האיש לר' צמח המחאת כסף, ואמר לו שיתננה לבנק בארץ, והבנק יעניק לו קיצבה חדשית כל ימי חייו. פרט לכך, נתן לו מתנה גדולה, וביקש מהרב לברכו בברכת-פרידה לפני עלותו לארץ הקודש.

הניח הרב את שתי ידיו על ראשו, ובירכו בברכה גדולה, וביקש ממנו: ה' יוסיף לך כהנה וכהנה, אם תשתדל תמיד להטיב עם היהודים.

נפרד ר' צמח ממטיבו, ושמח שברכתו הראשונה התקבלה, הודה לבני הקהילה על חסדם, ועלה לארץ עם משרתו.

כשהגיע לארץ ישראל מסר את ההמחאה הכספית לבנק, והוא קיבל מהם קיצבה חדשית קבועה בסכום גדול, שממנה התפרנס בכבוד ואף חילק צדקות רבות.

1. המקור: מתורגם מערבית יהודית מתוך הספר "מעשים ונסים" הנספח לספר "קרן לדוד", שמחברו הרה"ג ר' דוד חדאד זצ"ל, וציין בתחילת הסיפור: "מפי השמועה".

ר' דוד חדאד חי בין השנים התרל"ה - התש"ג הצטיין בכוח זכרונו, והיה אומר ללומדים בישיבה כל פסוק המוזכר בתלמוד, היכן הוא כתוב בדיוק, ומהו הפסוק שנאמר לפניו ולאחריו, בין ספריו שנדפסו: "קרן לדוד" על התורה, נדפס בג'רבא התש"ח, "לדוד ולזרעו" נדפס בירושלים תשל"ו.

ר' דוד נסע לארצות רבות בעולם, והיה לוקח עמו ספרי-תורה, מוכרם במקומות שנוסע אליהם, וכן מלמד ילדים ומרביץ תורה.

2. על תולדותיו של ר' צמח צרפתי, כותב מרן החיד"א בספרו "שם הגדולים" (מערכת גדולים - מערכת צאות יד, ובמערכת ספרים - מערכת זאות מג), כי הרב צמח צרפתי, היה רב גדול מרבני תוניס בדורות שלפנינו, ויחד עם עמיתו בתורה, הרב אברהם הכהן הי"ו מעיינים מופלגים ושוקדים על התוספות ומהרש"ל ומהרש"א בהפלגה.

ר' צמח היה מרותק למיטת חוליו במשך שנתיים, בגלל כאבי רגליים, ואחרי שהתרפא סיפר כי נגלה אליו אליהו הנביא בחלום, ואמר לו, שאם יקבל על עצמו ללמוד כל ליל ברית מילה לכל הילודים בעיר, אז יתרפא, וכך היה. עובדה זו שמע הרב חיד"א מתלמיד חכם אחד ששמע מפי זקן שהיה בבית הרב בשעה שנתרפא.

כן כתב החיד"א, שראה בבית-המדרש "בית יעקב" בירושלים מסכתות ובהן הגהות מר' צמח צרפתי, וחתום עליהן "צץ ופרח" ורבו ר' יתה נבון בספרו "נחפה בכסף" (א"ח סי' ג) מזכיר הגהה אחת מההגהות הנ"ל, ושקיל וטרי עליה.

בספר "בני יוסף" לר' יוסף הכהן טנוגי' (נדפס בליוורנו תקנ"ג) מזכיר בדף לה, כמה הגהות ממהר"ץ צרפתי על מסכת סנהדרין.

ידידי הרה"ג ר' מאיר מאזוז ראש ישיבת "כסא רחמים" בב"ב כתב, כי ברובע היהודי הישן בתוניס (בשכונת "אל בטחה") היה בית-הכנסת על שם ר'

צמח צ'פתי, סמוך לבית-הכנסת הגדול (שנוסד בשנת קכ"ה), ולו מדרגות מובילות למטה מן הקרקע ושני בתי-הכנסת נהרסו לפני כ-20 שנה ע"י הממשלה בתוניס, שבנתה במקומם בית-ספר גדול, (במבוא לספר "משפט כתוב" שר"ת לר' ישראל זתון, ר' דוד ג'אוי, ור' משה חיים זיתון, נדפס בת"א תש"מ).

חכמת היהודי שהתחזה לכוומר

בתקופת גלות ספרד, גדלה השנאה והמשטמה ליהודים, הם סבלו בדומייה את הגזירות וההשפלות הרבות, וציפו לרחמי שמיים.

היה מקום אחד בספרד, שנאסר על היהודים לעבור בקרבתו. ואם בשגגה עבר היהודי באותו מקום, היתה רשות בידי הכומר השומר על האתר, להרגו.

יום אחד, עבר במקום הזה חכם גדול בתורה, שבא מעיר אחרת, ולא ידע על האיסור לעבור באותו מקום, התנפל עליו הכומר ורצה להרגו אולם שעה שהתבונן הכומר בחכם, התפלא לראות כי מבנה גופו ותואר פניו, דומה לו כשתי טיפות מים. לכן ריחם עליו ואמר לו: אני חסתי עליך, ובמקום שהייתי צריך להורגך - כפי שמתחייב מהחוק במדינתנו - אסתפק "בעונש קל" יחסית, אאסור אותך בבית - הסוהר, ולא אדון אותך למיתה.

וכך היה. הכומר נעל את החכם באחד מחדרי בית-הסוהר החשוכים, ומדי יום היה מביא לו לחם צר ומים לחץ. ולא ידע החכם מה תהיה אחריתו.